

Mlieko rastie na poli

Čím sa líšia najúspešnejší chovatelia dojníc od „tých ostatných“? Každý kto sleduje tabuľky účtovnosti mliečného dobytku, si isto aspoň raz položil otázku: „Čo robia inak tí najlepší farmári a ako je možné, že na samom vrchole tabuliek mliečnej účtovnosti sa až na výnimky držia stále rovnakí chovatelia?“

Faktory, ktoré ovplyvňujú výšku mliečnej účtovnosti

V literatúre sa môžeme dočítať, že faktory, ktoré sa najviac podieľajú na dojičnosti, môžeme rozdeliť na vonkajšie a vnútorné. Medzi vnútorné vplyvy patria napríklad chované plemeno, priemerný laktálny deň stáda a dĺžka medziobdobia, zdravie a kondícia zvierat, živá hmotnosť, vek pri prvom otelení a úroveň reprodukcie.

Medzi vplyvy vonkajšie potom radíme stavebné riešenie ustajnenia dojníc, použité ustajňovacie technológie a technológie kŕmenia, klimatické vplyvy, teplota, vlhkosť, svetlo, kvalita a množstvo vody a predovšetkým kŕmenie a výživa dojníc. Krmivá a ich kvalita sú navyše jedným z mála faktorov, ktoré môže chovateľ relatívne rýchlo a lacno zlepšiť.

Existuje „ekonomická účtovnosť“?

Pod pojmom ekonomická účtovnosť býva veľmi často prezentovaný názor, že nemá zmysel naháňať sa za množstvom mlieka, pretože pri vysokých účtovnostiach dochádza k zlomu a zvýšené tržby za mlieko potom odčerpajú zvýšené náklady na kŕmenie. Pokiaľ si vezmeme na pomoc akékoľvek odborné publikácie, ako napr. „Správu o sledovaní ukazovateľov rentability výroby mlieka v ČR“, zistíme, že tomu tak úplne nie je. Naopak celkové náklady na 1 liter nadojeného mlieka sú pri účtovnosti 7 – 8 000 litrov vyššie, než pri účtovnosti 9 – 10 000 litrov o 0,04 eur. Miera rentability je potom vyššia skoro o 9 %. Dá sa vtedy povedať, že celková výška

účtovnosti veľmi významne ovplyvňuje rentabilitu. Dochádza síce k miernemu nárastu nákladov na krmivá, predovšetkým na jadrové (koncentráty), v ostatných položkách sú naopak skoro vždy náklady nižšie.

Kde je možné znížiť náklady

Náklady na krmivá predstavujú najväčšiu položku a na celkových nákladoch na liter nadojeného mlieka sa podieľajú 43 percentami. Pokiaľ sa pozrieme bližšie na jednotlivé druhy krmív, zistíme, že koncentráty sa podieľajú na celkových nákladoch na krmivo 62 percentami (0,085 eur), objemové krmivá 30 percentami (0,036 eur), minerálne krmivá 6 percentami (0,007 eur) a pre zaujímavosť konzervačné prípravky necelými 2 percentami (0,002 eur). Zaujímavé je, že pokiaľ začnú chovatelia šetriť, zamerajú sa väčšinou v prvom rade na posledné menované položky, ktoré ale príliš priestoru k úsporám neposkytujú.

Do tejto chvíle to bolo o peniazoch, presnejšie povedané o nákladoch. Musíme sa ale tiež pozrieť, akým množstvom sa jednotlivé krmivá podieľajú na celkovej kŕmnej dávke, ako ovplyvňujú jej kvalitu a zloženie a akú majú variabilitu. Pokiaľ by sme si urobili štandardnú priemernú kŕmnu dávku, tak jadrové krmivá

predstavujú asi 20 % celkových krmív v pôvodnej sušine a objemové krmivá 80 %. Jadrové krmivá sú na rozdiel od objemových pomerne stabilné a majú v zásade málo variabilné obsahy živín. Najčastejším problémom potom u nich býva kontaminácia plesňami a skladiskovými škodcami. Je tu možné podľa kolísania cien meniť niektoré druhy, napríklad sójový extrahovaný šrot za repkový, alebo chránenú repku, ale tieto úpravy nemajú taký veľký vplyv na mliečnu produkciu, alebo náklady. Výnimkou je ukazovateľ „spotreba jadrových krmív – koncentrátov na 1 liter vyprodukovaného mlieka“. Pokiaľ sa budeme držať zlatého pravidla, ktoré hovorí: „iba tolko, koľko je nutné“, bude sa spotreba pohybovať v intervale 280 – 400 g na liter mlieka. Rozdiel v nákladoch môže byť vtedy aj 0,019 – 0,026 eur, podľa ceny koncentrátov. Spotreba koncentrátov na 1 liter mlieka predovšetkým veľmi úzko súvisí s koncentráciou živín a kvalitou objemových krmív.

Zásadný vplyv na rentabilitu chovu a veľkosť produkcie mlieka majú objemové krmivá

Pokiaľ bolo u jadrových krmív povedané, že sú málo variabilné a majú pomerne štandardné obsahy živín, pre objemové krmivá to neplatí. V poľnohospodárskej praxi

sa bežne stretávame s výbornými krmivami a na druhej strane materiálom, ktorý sa snáď ani krmivom nazvať nedá. Smutné je, že výroba oboch stojí peniaze. Objemové krmivá ovplyvňujú ekonomiku výroby mlieka už svojím vstupom do kŕmnej

dávky, pretože aj náklad na ich výrobu je vysoko variabilný. Ako príklad si môžeme uviesť kukuričnú siláž, jej cenu a produkčnú účinnosť pri rôzne vysokých výnosoch a množstve pozbieraných a uchovaných živín.

Pri hodnotení kvality kukuričnej siláže je potreba sledovať niekoľko zásadných parametrov. Sú to sušina, obsah energie meraný v MJ NEL na kilogram sušiny, stráviteľnosť organickej hmoty, pretože časť siláže sú aj konzervované rastliny, nielen palice so zrnami, obsah škrobu a kvalita konzervačného procesu. Ďalším veľmi dôležitým parametrom, ktorý už priam vstupuje do kalkulácie nákladov na liter mlieka, je cena kukuričnej siláže. (tab.).

Mlieko rastie na poli

Keď si preštudujeme priloženú tabuľku, je vidieť, ako veľmi rozdielne výsledky je možné dosiahnuť už iba tým, že sa zvýši výnos. Priemer výnosu kukurice na siláž je v SR cca 32 – 35 t/ha. Keď potom porovnáme farmárov, ktorí majú výnos okolo 25 ton z hektára a naopak

tých, ktorí sú schopní vypesťovať na 1 ha 45 ton a viac kvalitnej hmoty, sú rozdiely priam priepastné. Pokiaľ porovnáme variabilné náklady na tonu siláže, sú aj pri vysokej a drahšej intenzite ochrany rastlín takmer o tretinu nižšie. Dostatočne to ale nahradí podstatne vyšší výnos a vyprodukované množstvo energie a prepočítaná produkcia mlieka z 1 hektára je dvojnásobná. V tabuľke je zámerne použitý rozdielny obsah energie v MJ NEL, pretože pri vyššej intenzite ochrany a hnojení je spravidla aj vyššia koncentrácia energie v sušine siláže. Pokiaľ sa pri zbere navyše použije aj kvalitný konzervačný prípravok, je veľmi pravdepodobné, že energia sa ešte zvýši až o 0,5 MJ NEL na kg sušiny. Jednoduchým výpočtom potom dojdeme k zaujímavému výsledku. Pokiaľ dojnica denne prijme cca 13 kg sušiny objemného krmiva a v každom kg bude o 0,5 NEL viac, má k dispozícii z rovnakého množstva

striktným dodržovaním termínu a doby zberu, správnou technológiou zberu a v neposlednom rade použitím kvalitných konzervačných prípravkov. Najlepšie výsledky sú v súčasnej dobe dosahované použitím kombinácie niekoľkých kmeňov baktérií mliečného kvasenia a sorbanu draselného. Baktérie zaisťujú kontinuálne okyslenie tvorby predovšetkým kyseliny mliečnej a sorban obmedzí činnosť nežiaducich mikroorganizmov a zaisťujú následnú stabilitu.

Záver

Kvalita objemových krmív je jedným z najdôležitejších faktorov, ktoré odlišujú najlepších chovateľov od priemerných. Pokiaľ sa podarí zvládnuť pestovanie, zaisťujú vysoké výnosy hmoty aj živín a technológiu zberu na výbornej úrovni, je takmer isté, že sa dojnica odmenia zvýšenou produkciou mlieka, lepším zdravotným stavom aj

reprodukciou. Výroba kvalitných krmív nie je drahšie a pri miernom zvýšení nákladov na pestovanie je možné výrazne znížiť náklady na výrobu energie a proteínu.

Použitie kvalitných konzervačných prípravkov pomáha rozšíriť zberné okno, zaisťujú rýchly a optimálny pokles pH a vyššiu stabilitu krmiva. Sorban draselný potom tlmí rozvoj plesní a kvasiniek a vďaka tomu nespôsobujú tieto nežiaduce mikroorganizmy živiny v priebehu konzervácie a skladovania, a zostanú zachované pre bachorovú mikroflóru. Koncentrácia energie sa môže takto zvýšiť až o 0,5 MJ NEL na kg sušiny krmiva a to pri štandardnej kŕmnej dávke znamená zvýšenie denného nádoja až o 2 litre z objemového krmiva. Aby sme všetkým farmárom umožnili vyskúšať si tieto osvedčené konzervačné prípravky, február – marec 2017 predpredajú akciu, kedy je možné objednávať konzervačné prípravky s výraznou zľavou.

Bližšie informácie vám poskytne váš Sano odborný poradca.

Ing. PETR NAVRÁTIL, Ph.D.

Porovnanie rôznej úrovne výnosov, nákladov na pestovanie a výnosu energie z 1 ha kukurice na siláž

výnos	t/ha	25	35	45
obsah sušiny	% sušiny	33	33	33
straty sušiny	%	13	13	13
výnos po zohľadnení strát	t krmiva/ha	22	30	39
koncentrácia energie	MJ NEL/kg sušiny	5,5	6	6,5
produkcia energie	MJ NEL/ha	39 567	60 390	83 870
produkcia mlieka z energie na 1 ha	litrov	12 365	18 872	26 209
náklady				
ochrana rastlín - intenzita		nízka	stredná	vysoká
variabilné náklady celkom	€/ha	731	855	963
variabilné náklady na jednotku energie	€/10 MJ NEL	0,184 €	0,141 €	0,114 €
variabilné náklady na tonu čerstvej hmoty	€/t	33,48 €	28,00 €	24,60 €